

Focus d'infiltració

Una jornada de debat a la natura

Jaume Prat

Recibido 2015.11.08 :: Aceptado 2015.11.13
DOI: 10.5821/palimpsesto.14.4716

¹ LE CORBUSIER "Retours. Ou l'enseignement du voyage. Coupe en travers. Espagne. Maroc. Algérie. Territoires du Sud", en Plans, octubre de 1931, p. 93." En: LAHUERTA, JUAN JOSÉ. *Le Corbusier y España*. Barcelona : CCCB, 1997. pp. 103-104.

² Actas del congreso. *LC, 50 years later, Valencia* : ETSAV-UPC, 2015.

³ A cada época le corresponde una manera determinada de mirar, analizar y comprender la arquitectura de Le Corbusier. Los años setenta, con el impulso de la Fundación, fueron determinantes para la eclosión de su historiografía crítica, aunque el análisis de su obra debemos situarlo mucho antes, ya en vida del propio Le Corbusier. Urge la construcción de una historiografía sobre su Crítica que permita rastrear los intereses de cada tiempo histórico.

⁴ El comité científico del congreso, sin limitar los temas de interés, invitaba a presentar aportaciones que reflexionaran e investigaran sobre: 1/ La formación de Le Corbusier, 2/ Le Corbusier y las artes visuales, 3/ Savoir habiter. La cuestión del alojamiento, 4/ Le Corbusier, arquitecto global, 5/ Le Corbusier: textos, libros y escritos, 6/Interiores de Le Corbusier, 7/Le Corbusier y la técnica, 8/ Visiones urbanas: Le Corbusier y el hábitat humano, 9/ Le Corbusier: momentos personales, 10/ El trabajo creativo en el 35 rue de Sèvres. Le Corbusier y sus colaboradores, 11/ Le Corbusier, 1965. El último año, las últimas obras, 12/La herencia de Le Corbusier.

⁵ Carta manuscrita enviada a Madame Meyer en octubre de 1925. En: LE CORBUSIER. *Oeuvre Complète Volumen 1* 1910- 1929. Zurich : Boessinger y Stonorov Les Edicions d'Architecture, 1964. p.89.

⁶ Le Corbusier et son atelier rue de Sèvre 35 En: LE CORBUSIER. *Oeuvre Complète Volumen 6* 1952-1957. Zurich : Boessinger. Les Edicions d'Architecture, 1966. p.132-133

⁷ Un eco de la universalidad de la obra de Le Corbusier se puede apreciar en la procedencia de los participantes del encuentro de Valencia. El congreso ha tenido investigadores de treinta nacionalidades diferentes y una representación de los cinco continentes.

⁸ "Ojos que no ven". En: LE CORBUSIER. *Hacia una Arquitectura*. Buenos Aires : Editorial Poseidón (2ª edición), 1964. p.111.

⁹ LE CORBUSIER. "Le Corbusier and the mystique of the URSS: Theories and projects for Moscow 1928-36. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1992. pp. 48-49".

¹⁰ Edouard Schuré, André Misseranrd, Rogelio Salmona, Germán Samper, Augusto Tobito Acevedo, Team 10, Pedro Vieira de Almeida, Toyo Ito, Rem Koolhaas, Mario Ferreira Bonito, Rafael Leoz de la Fuente, Vasco Vieira da Costa, Fernao Lopes Simoes de Carvalho, Gaston Bachelard, Christian Zervos, Fernando Távora, Juan Borchers Fernández, Sergéi Eisenstein, Lilette Ripert & Céléstin Freinet, Charles-Augustin Lasnon-Dussausoy, Ionel Schein, Claude Parent, Rudolf Wittkower, Lucio Costa, Guillermo Lullian de la Fuente, Robert Venturi, Max Ernst, André Breton, León Stynen & Paul de Meyer, Gustave Lyon, Franz Max Osswald, Paulo Mendes da Rocha, Gottfried Semper, Junzo Sakakura, Kunio Mayekawa, Rodolphe Töpffer, Jean Badovici, Blaise Cendrars, Lucien Romier, André Bloc, Iannis Xenakis, Canaletto, etc.

¹¹ Entrevista realizada por Matías Valles en el "Diari de Mallorca", 6 de setiembre de 2009 En: <http://www.diariodemallorca.es/actual/2009/09/06/josep-quetglas-capital-mallorca-palma-son-sant-joan-tumor-maligno/500737.html>

ABSTRACT

Cincuenta años después de la muerte de Le Corbusier, se celebra en la ETSA Valencia el Congreso Internacional "LC2015: Le Corbusier, 50 years later". Este encuentro certifica la capacidad de sugestión que hoy en día sigue despertando la figura de Le Corbusier entre investigadores. Y aunque entre el entorno académico empiezan a sentirse voces cada vez más críticas que afirman haber llegado a un cierto agotamiento del personaje, su presencia en el contexto arquitectónico sigue siendo abundante y actual, lo cual nos lleva a preguntar sobre el porqué de su longevidad crítica.

Este artículo se presenta como una crónica del congreso, a medio camino entre la reseña crítica y la selección personal de extractos. El lector puede escoger el modo como recorrerla, ya sea de manera lineal, a través del texto comentado, o bien de forma intercalada, mediante la selección personal de citas que hemos escogido entre las más de 130 aportaciones de todo el congreso.

ARIADNA PERICH CAPDEFERRO es arquitecta y profesora del departamento de Proyectos Arquitectónicos de la E.T.S.A.Barcelona, donde actualmente también ejerce de subdirectora de Cultura.

ROGER SUCH SANMARTÍN es arquitecto y profesor del departamento de Proyectos Arquitectónicos de la E.T.S.A.Barcelona, donde actualmente también ejerce de subdirector de Cultura.

Pensar l'arquitectura com una professió creativa força a una petita reflexió sobre els dos termes de la definició. Que l'arquitecte sigui un professional l'obliga a treballar sota encàrrecs públics o privats que mouen quantitats de diners importants, implicant una gestió cada cop més complexa a realitzar entre un estudi o un conjunt d'estudis de diversos oficis treballant per una tasca, no ho oblidem, al servei d'un ideal social, tasca sempre matisada pel filtre d'una voluntat d'expressió personal o col·lectiva, molt humana, una voluntat crítica que qüestiona permanentment la naturalesa dels nostres espais de relació, la seva qualitat, la seva manera de ser usats. L'arquitectura no és tan sols una professió creativa: també és una professió propositiva d'un abast molt superior al de la naturalesa de l'encàrrec. Gairebé sigui quin sigui aquest encàrrec.

... i, com va dir l'arquitecte Jordi Badia al seu article del diari Ara, publicat el passat 16 d'octubre, poques altres professions deuen estar disposades a reunir un grup de col·legues un matí assolat de tardor per a reflexionar sobre l'estat de la professió i el seu paper dins la cultura, sigui aquesta cultura la del nostre país, l'europea o la global en una trobada informal, una jornada celebrada el passat divendres, 9 d'octubre.

El marc, el celler Bell Lloc de la Fosca, al costat de Palamós, no era neutre. Ni per la seva localització, ni pel seu programa ni pel seu promotor. El celler Bell Lloc no és un projecte que s'integri al paisatge. És una instal·lació que, a través de la seva bellesa, s'hi acobla com la peça que li falta i el millora, posant les bases per a la seva preservació gràcies a la seva mera existència, als usos que proposa i a la seva explotació en sentit ampli. Les vinyes que li fan de coberta i de façana, que nodreixen el celler de vi, en són un bon exemple. El celler no té només un programa funcional associat a la producció de vi. La seva divulgació i un cert caràcter educatiu, lúdic i cultural es superposen amb l'existència d'un porxo, un petit auditori exterior, un auditori interior i una sala de cates amb caràcter de sala d'estar subterrània disposada, al recorregut lineal que forma el vi sota terra, després del magatzematge d'ampolles: el raïm entra per una banda i surt consumit, a la panxa del visitant, per l'altra.

La relació que l'edifici proposa amb la natura, respirant activament a través de la separació de les planxes de la seva estructura, amb les lluernes obertes a la intempèrie i un control climàtic realitzat enterament sense mecanismes de cap tipus, confiant tan sols en la inèrcia tèrmica, el microclima i la pròpia construcció de l'edifici, és de per sí un manifest. No només de la manera d'entendre el món de RCR arquitectes, els seus creadors, sinó també de nom del seu propietari, creada, precisament, per a investigar des de l'art i la cultura aquesta relació de l'art, la natura i el paisatge.

La Fundació Focus Engelhorn va associar-se, per a la promoció de la jornada a la que ens referim, amb l'Arts Santa Mònica, que veia així explicitada la seva voluntat de sortir físicament de la seva seu de les Rambles per a dispersar alguns actes per tot el territori català, i amb la Fundació Bunka, lligada a RCR arquitectes, promotora també d'actes culturals diversos lligats a l'activitat de l'estudi.

La trobada, celebrada al celler, va aplegar una vintena llarga d'arquitectes de parers i opinions diverses, i va quedar enregistrada de cara a la preparació d'una publicació posterior que, més que tancar, recollirà aquesta diversitat de criteris per tal d'establir un posicionament ampli i ric que, per addició, pugui configurar un corpus de coneixement que identifiqui un aquí i ara de la cultura arquitectònica catalana, que ocupa una posició central dins la cultura del país.

L'arquitectura no és tan sols una professió creativa: també és una professió propositiva d'un abast molt superior al de la naturalesa de l'encàrrec. Gairebé sigui quin sigui aquest encàrrec.

Els temes a debatre van ser tres:

El primer d'ells va discutir un marc de referència global que busca, sobretot a les nostres latituds, on això és més possible, un trencament de la bombolla enunciativa pel Moviment Modern i un contacte més estret de l'home amb la natura, amb els seus ritmes, amb la foscor de la nit, amb el pas de les estacions, amb les variacions de temperatura. Amb el posar-se roba a l'hivern i suar a l'estiu, fugint dels ambients interposats, el que va derivar en una discussió sobre la relació entre l'arquitecte i el client i el seu paper a l'hora de suggerir aquests valors.

El segon tema a discutir va versar sobre l'estat de la professió, el paper de l'arquitecte i el seu encaix dins aquest marc cada cop més diversificat.

El tercer tema de discussió va ser la relació de l'arquitectura actual amb la cultura arquitectònica catalana. Amb el seu llegat, amb les influències forànies i amb el nou accés a la informació que tenen els estudiants, el que va derivar en una discussió vers la pròpia definició del terme: arquitectura catalana, i si aquesta existeix, i què és.

Una trobada informal amb institucions locals i membres del món de la cultura va tancar la jornada, que es va cloure amb un concert de Cabo San Roque. Els membres del grup (enginyera i arquitecte) havien seguit prèviament tota la jornada i sumat els seus parers als de la resta de participants.

Els altres assistents van ser els arquitectes Rafael Aranda, Ramon Vilalta, Carlos Ferrater, Jordi Badia, Félix Arranz, Lluís Comerón, Degà del COAC, Ramon Sanabria, Josep Bohigas, Toni Gironès, Harquitectes, Anna i Eugeni Bach, i Olga Felip sumats als ja citats Cabo San Roque, Jaume Reus, director de l'Arts Santa Mònica, Manel Guerrero, gestor cultural, i Ricard Planas, director de Bonart Cultural.

ABSTRACT

Recentment es va celebrar al celler de Bell Lloc, obra dels arquitectes RCR, una trobada amb una vintena llarga d'arquitectes amb el fi d'establir un posicionament ampli i ric, capaç d'identificar un aquí i ara de la cultura arquitectònica catalana, que ocupa una posició central dins la cultura del país. La iniciativa sorgeix de l'associació de la Fundació Focus Engelhorn amb l'Arts Santa Mònica i la Fundació Bunka, lligada a RCR arquitectes.

Els temes a debatre van ser: la recerca d'un marc global que fomenti un contacte més estret de l'home amb la natura, l'estat de la professió, i la relació de l'arquitectura actual amb la cultura arquitectònica catalana.

PALABRAS CLAVE: debat, arquitectura catalana.

JAUME PRAT ORTELLS es arquitecto por la ETSAB y editor asociado de la colección Scalae e-books. Recientemente ha sido ganador, junto a Isaki Lacuesta y Jelena Prokopljevic, del concurso para el Pabellón de Catalunya en la Bienal de Arquitectura de Venecia 2016.